

ENCYKLOPEDIE ČČSH DÁVÁ DOBRŮU ORIENTACI

Zdeněk R. Nešpor a kol. (Blanka Altová, Pavel Kolář). *Encyklopedie Církve československé husitské*. Praha: Karolinum, 2022. 464 s.

K složitému vývoji české religiozity 20. století se podstatně řadí i dějiny Církve československé husitské (dále ČČSH). Historické bádání po roce 1989 dalo vzniknout několika rozsáhlým, pramenně ukotveným dílům, věnovaným této církvi, jež jsou myšlenkově orientující a mnohostranně informující. Mezi ně se v roce 2022 zařadila i práce Zdenka R. Nešpora, Pavla Koláře a Blanky Altové *Encyklopedie Církve československé husitské*, jejímiž lektory se stali doc. Kristina Kaiserová a prof. Jan B. Lášek.

Historik i teolog bádající o dějinách ČČSH si postupně uvědomí, že nemůže pouze zachycovat vektory jejího dějinného pohybu, jejichž prostřednictvím své téma třídí a pak vysvětluje. Nemůže ani jen vytvářet logické struktury či modely církevního pohybu. Po letech badatelské práce pochopí, jak přesný a omezený význam mají historické prameny pro poznání životních cílů a zápasů čtyř generací osobností a institucí ČČSH. Ty nesou vždy stopy myšlení, politických, církevních i národnostních zápasů doby, v níž vznikaly a jsou dokladem vývoje tradice církevního a konfesního života jako stopy reálného bytí doby. Toto poznání se s různou mírou stalo součástí tvořivého světa autorů zde představené publikace.

Vznik ČČSH před více než sto lety byl realizován jako významný církevní rozkol, po němž tato církev prošla v dalším stoletém vývoji složitým hledáním teologické a duchovní identity. Nevznikla jako pouhý výron krize římského katolicismu za první světové války a po roce 1918, ani nacionalistických nálad doby, ale i jako odraz staletých snah o reformu římskokatolické církve a křesťanského formování české společnosti postupně se sekularizující střední Evropy.

Encyklopedie Církve československé husitské je rozdělena do čtyř tematických celků. Uvádějícím je stručný **Nástin dějin ČČSH** Z. R. Nešpora. Ten jej zaměřil na události, osobnosti, texty a tradice ČČSH, i směrem k pochopení společenského a sociálního zarámování dějin této církve ve 20. století. Svě pochopení dějin ČČSH nevyděljuje z kontextu historie

dalších konfesí Čech a jejich základních politických, sociálních, kulturních i náboženských souvislostí. ČČSH mu vznikala v době, kdy se ve střední Evropě postojové vůči konfesím měnily, byly charakterizovány prohlubující se nedůvěrou v instituce jednotlivých konfesí i náboženským indiferentismem. Z. R. Nešpor ve svém přehledu vede dějiny ČČSH od instituční a věroučné stabilizace, přes léta světové ekonomické krize, až po zhoršující se politickou situaci Československé republiky, jejíž krize mu vrcholí mnichovským rokem 1938, okupací a vznikem Protektorátu Čechy a Morava. ČČSH pak vede do doby před a po únoru 1948, s nastolením a upevněním komunistického režimu, do čtyřicetiletí radikálně levicové totality a desetiletí po ní. Je to pro něho doba složitě pokračující sekularizace české společnosti, rychlého poklesu členské základny ČČSH a deinstitucionalizace jejího náboženského života a religiozity. Autor v přehledu stručně zmíní i teologickou, liturgickou, kazatelskou a pastorační činnost církve, vývoj její věrouky a sociální orientace. Přiznává ČČSH

místo úměrné etapám jejího vývoje v dobovém československém a českém politickém, kulturním i náboženském životě.

Druhý Nešporův text **Organizační vývoj ČČSH** zachycuje tuto církev jako instituci, viditelnou, organizovanou strukturu uspořádanou zdola náboženskými obcemi, se specifiky jejich vývoje ve městech, na venkově, či v pohraničí Čech, vyvíjejícími se a dělicími diecézemi (včetně vývoje na Slovensku a Podkarpatské Rusi), ústředními orgány, bohoslovec-kou kolejí i teologickou fakultou. Všimá si i některých sociálních institucí ČČSH.

V třetím textu **Teologický a liturgický profil ČČSH** zachytil P. Kolář ČČSH jako instituci, duchovní, bohoslužebné a teologicky myslící a svět vnímající společenství, kérygmatickou zvěstovatelku a společenství víry naslouchající Božímu slovu a předávající je dál, služebnici pomáhající slovem, modlitbou, materiální podporou, osobní pomocí. ČČSH prezentuje jako společenství následujících Ježíše Krista, otvírající prostor pro život jednotlivce a jeho osobní zodpovědnost ve společenství v církvi. Teologii ČČSH vnímá Kolář jako harmonizující biblické kořeny křesťanské víry a tradice církve

s požadavky doby. S porozuměním pro zápasy několika generací církve oceňuje tvořivý potenciál myšlení teologů ČČSH i jejich schopnost podávat originální teologické syntézy. Radí jejich díla k těm, jež pomohla k rozšíření českých obzorů v oblasti teologie a ekleziologie. Kolářova studie stručně a výstižně zpřehledňuje naše poznání o generačních cestách teologie ČČSH a představuje českým čtenářům život a dílo teologů, kteří u nás svými díly již zapustili kořeny.

Ve čtvrtém textu **Sakrální architektura ČČSH** Blanka Altová podává přehled vzniku a vývoje architektury sborů a staveb této církve. Nejprve se věnuje architektuře v době formování ČČSH, pak po předělovém a stabilizačním roce 1924. Dva exkurzy věnuje Františku Bílkovi a národnímu slohu v sakrální architektuře ČČSH.

Pátý text **Encyklopedická část**, opět z dílny Z. R. Nešpora, zahrnuje tři čtvrtiny zde představené publikace a poskytuje přehledné a bohaté informace o vzniku a historickém vývoji jednotlivých náboženských obcí ČČSH v České republice i mimo ni, statistické, geografické i historické údaje této církve na lokální a regionální rovině.

Všechny uvedené tematické celky publikace jsou doplněny užitou odbornou literaturou a z části i prameny společenské historické paměti. Publikace následně zpřístupňuje i údaje o náboženském vyznání ve sčítáních lidu a proměnách členské základny ČČSH. Podává i přehledný a dobře uchopitelný mapový soubor.

Encyklopedie Církve československé husitské by neměla chybět v knihovnách těch, kteří se o dějinách ČČSH chtějí dovědět v mnoha rovinách jejího vývoje a života. I když publikace jen naznačuje složitě ekumenicko-politické zápasy ČČSH a výrazněji nezahrnuje ani dějiny jejich periodik, tiskové činnosti a bohoslovecké výchovy na Husově československé evangelické bohoslovecké fakultě (HČEBF), Husově československé bohoslovecké fakultě (HČBF), Husitské teologické fakultě University Karlovy (HTF UK), je dílem, jež orientuje, odpovídá na mnohé otázky a otvírá některé další budoucímu bádání. ■

Jaroslav Hrdlička

